

نبرد در میدان اعداد

● نویسنده: حسام سبحانی طهرانی
● تصویرگر: سام سلماسی

همسایه‌های سرسبز غربی ما در ۴۰۰۰ سال پیش بابلی‌ها (عراق و سوریه و کمی ترکیه امروزی) بودند که تخصص ویژه‌ای در شمارش داشتند.

پس از گشت‌وگذار در غرب و شرق و شمال و جنوب، در این شماره سراغ ایران و همسایه‌های قدیمش می‌رویم.

کاش داعشی‌ها به جای این مطالعه عمیق (!!) یک نگاهی به مجله برهان می‌انداختند. همین شد که بالاخره نابود شدند.

عده‌ای گمان می‌زنند که اتفاقاً داعشی‌ها به دلیل علاقه بسیار به همین شمارش است که دست از سر این منطقه برنمی‌دارند.

قطعاً با مطالعه مجله برهان دست‌کم می‌فهمیدند که بابلی‌ها از دستگاه شمارش شصت‌شصتی استفاده می‌کردند. یکی از نکات جالب عددنویسی بابلی‌ها، نوشتن همه عددها تنها با استفاده از دو نماد '۷' و '۷' بود.

هنوز هم در برخی موارد همچون اندازه‌گیری زمان و همین‌طور زاویه، از دستگاه شمارش شصت‌شصتی بابلی‌ها استفاده می‌شود.

۱	۷	۷۷	۷۷۷	۷۷۷۷	۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷
۱۱	۷۷	۷۷۷	۷۷۷۷	۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷
۱۱۱	۷۷۷	۷۷۷۷	۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷	۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷۷

شیوه خوانش امروزی اعداد فارسی برگرفته از زبان پهلوی است، اما شیوه نگارش آن خیلی‌ی تغییر کرده.

۱	یک	۱۱	یازده
۲	دو	۱۲	دوازده
۳	سه	۱۳	سیزده
۴	چهار	۲۰	بیست
۵	پنج	۲۱	بیست‌و‌یک
۶	شش	۲۲	بیست‌و‌دو
۷	هفت	۴۰	چهل
۸	هشت	۴۱	چهل‌و‌یک
۹	نُه	۶۰	شصت
۱۰	ده	۸۰	هشتاد

در آن زمان ۱۰۰ را به صورت $\overline{100}$ می نوشتند و ۱۰۰۰ را به صورت $\overline{1000}$ و برای ساختن ۲۰۰، ۳۰۰ و ... و همینطور ۲۰۰۰ و ۳۰۰۰ و ... از ترکیب ۲ و ۳ و ... با این نمادها استفاده می کردند

۳۰	سیه	لو	$20 + 10$
۵۰	پنجاه	ده	$40 + 10$
۷۰	هفتاد	سوه	$60 + 10$
۹۰	نفت	سه	$80 + 10$

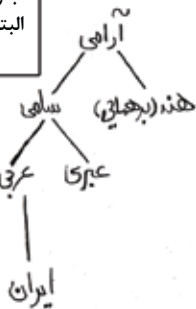
جالب آنکه برای ساختن ۳۰ و ۵۰ و ۷۰ و ۹۰ به ترتیب از ۲۰ و ۴۰ و ۶۰ و ۸۰ کمک می گرفتند.

در ایران باستان حتی برای کسرها هم نماد داشتند. که به صورت $\frac{1}{2}$ بین دو عدد می نوشتند. مثلاً $\frac{3}{4}$ را دو اوک می خواندند که به معنی یک دوم است. (جای مخرج و صورت برعکس امروز بوده).

استادا! هوشتره نیرنگ نموده. بنگرید برگه اش را!

گردایش دُو اوک و چیهار اوک و هشت دُو چند گردد؟

گمان می شود تا مدتی ایرانیان در بسیاری امور مجبور بودند از عددنویسی عربی که به وسیله حروف ایجاد بود، استفاده کنند. البته این شیوه از عددنویسی ابتدا در زبان آرامی استفاده می شد.

در این شیوه، هر یک از حروف به یکی از اعداد اشاره داشتند و با ترکیب آن‌ها اعداد جدید ساخته می شدند.

فرمانده، هزاران اینجاست!

آتیشش بزن

«بی نهایت» را در ایران باستان (همچون مصر) به رسمیت نمی شناختند و به آن هزاران می گفتند، اما نمادی از آن باقی نمانده. به گمانم در حمله ...

ارزش	حرف	ارزش	حرف	ارزش	حرف	ارزش	حرف	ارزش	حرف	ارزش	حرف
۱	ا	۶	و	۲۰	ک	۷۰	ع	۳۰۰	ش	۸۰۰	ض
۲	ب	۷	ز	۳۰	ل	۸۰	ف	۴۰۰	ت	۹۰۰	ظ
۳	ج	۸	ح	۴۰	م	۹۰	ص	۵۰۰	ث	۱۰۰۰	ع
۴	د	۹	ط	۵۰	ن	۱۰۰	ق	۶۰۰	خ		
۵	ه	۱۰	ی	۶۰	س	۲۰۰	ر	۷۰۰	ذ		

البته در این میان، بعضی ها همچنان به صورت پنهانی عددنویسی به زبان پهلوی را آموزش می دادند.

تا اینکه یکی از همین شاگردان یواشکی بزرگ شد و برای جستجوی علم و به ویژه دنیای ریاضی و اعداد به هند سفر کرد.

